

Mājmācība “Covid-19” ierobežojumu laikā pieļaujama ne tikai no pirmās līdz sestajai klasei, kā to paredz likums, bet arī septītās un astotās klases mācību saturu apguvei.

Jana Veinberga, Izglītības kvalitātes valsts dienesta vecākā eksperte, saka: “Īpaši vēlos uz-

Mājmācību izvēlas vairāk ģimeņu

svērt, ka mājmācība, izglītība ģimenē, ir mācību forma, kurā visu atbildību par skolēna mācībām brīvprātīgi uzņemušies vecāki. Izglītības iestādei vienīgais obligātais pienākums ir novērtēt bērna sniegumu visos obligātajos priekšmetos, kas iekļauti attiecīgajā izglītības programmā, un izlikt semestra un gada vērtējumu. Zināšanu pārbaudes formu un vei-

pus nosaka skola un skolotāji. Ģimenē ir jābūt nodrošinātai mācībām nepieciešamajai mācību videi un atbalstam mācību saturu apguvei. Skolai nav jānodrošina konsultācijas skolēnam, bet skola iespēju robežās var konsultēt vecākus un sniegt arī citu atbalstu.”

Tāpat Jana Veinberga norāda, ka ģimeņu skaits, kur izvēlēta mājmācība, strauji palielinājās

līdz ar pandēmiju: “Līdz pagājušajam mācību gadam Latvijā izglītību ģimenē izvēlējās ļoti neliels skaits ģimeņu, un tajās parasti vecāki bija augsti motivēti īstenot tieši šādu mācību modeli, īpaši tam gatavojusies, pat mācījušies un strādāja ar bērniem ļoti apzinīgi un apzināti. To vecāku skaits, kuri izvēlējās izglītību ģimenē, strauji pieauga pagājušajā mācību

gadā saistībā ar pandēmiju, tādu bija vairāk nekā 300. Šajā mācību gadā izglītība ģimenē pamatizglītības posmā tiek īstenota 150 bērniem, tādēļ patlaban nav iespējams mācību sasniegumu vērtējumu salīdzinājums, ņemot vērā, ka šī ir ārkārtas, nevis ikdienas situācija.” □

Pārmaiņas veicina pandēmijas ierobežojumi

Dina Dombrovska, Cēsu novada pašvaldības Izglītības pārvaldes vadītājas vietniece, skaidro, ka šajā mācību gadā vecāki bērniem izvēlas mācības mājmācībā, kā arī tālmācības programmās: “Gan viena, gan otra izvēle ir mūsu novada skolas vecuma bērnu vecāku izvēļu dienaskārtībā. Īpaši aktīvi sakustēšanās notika augusta nogalē. Iespēju pamatizglītību iegūt tālmācības formā Cēsu novadā piedāvā Rāmuļu pamatskola. Šajā mācību gadā tālmācības veidā pamatizglītību iegūst 11 skolēni.” Dina Dombrovska teic, ka Rāmuļu skolas direktore Inga Andersone apstiprina - interese par šo programmu augus-

ta beigās bija krietni lielāka nekā citos gados. Arī Izglītības pārvaldes aptaujātie skolu direktori apstiprina faktu, ka vairāki skolēni devušies prom no skolas, jo vecāki veikuši izvēli par labu dažādām tālmācības iestādēm, piemēram, Augšligatnes Jaunajā sākumskolā viens skolēns, Amatas pamatskolā - 1, Skujenes pamatskolā - 2, Jaunajā līderu vidusskolā - 1, Priekuļu vidusskolā - 1, Liepas pamatskolā - 1, Cēsu 1.pamatskolā - 8, Cēsu 2.pamatskolā - 5.

Dina Dombrovska norāda, ka arī mājmācība ir aktuāla. Valsts izglītības informācijas sistēmas dati pēc 1.septembra liecināja, ka šādas vienošanās ar skolu ir slēgušas vairākas ģimenes, no Cēsu Bērzaines pamat-

skolas attīstības centra audzēkņiem tagad tā mācās viens bērns, no Jaunpiebalgas vidusskolas arī viens. Stalbes pamatskolā ir trīs šādi bērni, viens skolas vecumā, divi pirmsskolas obligātajā vecumā. Kopumā dabūzē Cēsu novadā saskaitāmi 38 skolēni, kuru ģimenes izvēlējās tādās izglītības iespējās kā mājmācība vai tālmācība. Tomēr dati ir mainīgi, arī mācību gada laikā vecāki izlemj mainīt mācību formu, kādā bērns apgūst izglītību, jo īpaši šajā pandēmijas laikā. Arī septembrī skolēnu vecāki mainīja izvēli par labu vienai vai otrai skolai. Tāpēc Dina Dombrovska teic, ka kopumā tālmācības un mājmācības iespējas ģimeņu bērni izmanto vairāk. □

Arī skola mācās

Lielāki daļai Cēsu novada skolu šī ir pirmā pieredze, kad kāds audzēknis izglītojās mājmācībā, arī Stalbes pamatskolā, kur viens skolēns mācās mājās.

Stalbes pamatskolas direktores vietniece izglītības jomā Inese Lunte teic: “Tā kā šis mums ir pirmais gadījums, kad bērns mācās mājmācībā, arī mums kā skolai tā ir pirmā pieredze.” Skaidrojot, kā šis process organizēts, kā plānots pārbaudīt skolēna zināšanas, I.Lunte atklāj: “Vecāki klātienē vai attālināti izrunājās ar katru priekšmeta skolotāju un arī klases audzinātāju un ar katru skolotāju individuāli vienojās, kāda būs kārtība pārbaudes darbu veikšanā.

Skolēnam sagatavots individuāls plāns, kurā norādīts, ar kuriem skolotājiem un kā sazināties, kā darbus iesniegt, lai skolotājs vērtējumu ierakstītu e-klases žurnālā. Bērns uz skolu nenāk, arī pārbaudes darbus kārtos attālināti. Zinām, ka vecākiem ir visas iespējas mājās gan darbu izdrukāt,

gan ieskenēt, lai pēc tam atsūtītu. Vecāki ir ļoti atbildīgi un tieši tā izturas pret mājmācību, tāpēc, šķiet, sarežģījumiem nevajadzētu būt, viss būs kārtībā. Tā kā vecāki labi tiek galā ar situāciju, viņiem nav nepieciešams papildu atbalsts no skolas.”

Kāpēc ģimene izvēlējusies mājmācību? To noteikusi kovida pandēmijas situācija, kad nevienu brīdi nav skaidri zināms, vai bērnam mācības būs klātienē vai attālināti. Izvēloties mājmācību, vecākiem ir skaidrība par bērna dienas ritmu izglītojoties.

Vienam no vecākiem ir arī pedagogiskās zināšanas, tieši balstoties uz to, vecāki pieņēmuši lēmumu. I.Lunte skaidro: “Vecāki var veidot savu ritmu, kas ir pakārtots arī viņu dienas plānam, paši plānot laiku, kad bērns mācīsies. Protams, rakstot skolai iesniegumu par izvēli bērnam nodrošināt mājmācību, vecākiem ir jāiepazīstas ar Ministru kabineta noteikumiem, kas skaidri nosaka, ka vecāks uzņemas pilnu atbildību par skolēna izglītošanu.” □

Atrast bērnam piemērotāko

Divu bērnu māmiņa Anna (vārds mainīts) no Cēsīm piekrita dalīties pieredzē par mājmācību. Viņas bērni neilgu brīdi gājuši valsts skolā, drīz vien pārejot uz privāto izglītības iestādi, bet dažādu apsvērumu dēļ izlemts par labu mājmācībai. Tas notika vēl pirms pandēmijas, tāpēc, kad cietim mācības notika attālināti, ģimenes dzīvē nekas daudz nemainījās, bija jau pierasts pie mācīšanās mājās. Divu bērnu mamma atzīst, ka sākotnēji bijusi doma vairākām ģimenēm, kurās bērni apgūst mājmācību, sadarboties, kopā īstenot dažādas aktivitātes, tā arī bērniem radot iespēju socializēties un reizē vecākiem pienākumus sadalot. Tomēr iecere nav īstenojusies, un Annai tā pietrūcis.

Patlaban Annas bērni apmeklē privātskolu Rīgā, kurā šogad pandēmijas dēļ ir arī tālmācības programma: “Mācību iestādē ir ļoti radoša un individuāla pieeja, liekot akcentu uz katra talantiem. Šī ir skola, kas darbojas tuvu tam, kādai, manā skatījumā, jābūt skolai.”

Izglītības sistēma novecojusi

Mamma gan uzsver, ka iemesli, kāpēc vecāki izlemj par labu mājmācībai, ir ļoti atšķirīgi un parasti tos veido daudzi faktori.

Tomēr, daloties pieredzē, kas aizvedis līdz mājmācībai, Anna

teic: “Tas, ka vecāki bērniem izvēlas mājmācību, pierāda, ka izglītības sistēma ir novecojusi, kas ja ne pirms desmit, tad pieciem gadiem bija pilnībā jāmaina, lai atbilstu mūsdienu bērniem, laikmetam. Bērni paši parāda, ka sistēma nestrādā. Bērnu tas neapmierina nevis tāpēc, ka viņiem ir slinkums darīt, bet tāpēc, ka daudz kas ir neļūgiski un nevajadzīgi.”

Notikums pie notikuma lika mammai aizdomāties par iespēju veidot pašiem savu ritmu, dzīvot mierīgāk. Viņa atzīst, ka vecākiem, kuri vēlas atrast ko kreatīvu un piemērotu bērnam, ir liels izaicinājums, lai to salāgotu gan ar pašu vecāku iespējām, gan, protams, izmaksām, kas veidojas, mācoties, piemēram, privātā skolā. Viņa skaidro, ka ir privātskolas, kuras bērnam, esot mājmācībā, nodrošina gan tiešaistes nodarbtības, gan ir pieejami virtuāli mācību materiāli, konsultācijas, līdz ar to pārbaudes darbiem ir iespējams laikus sagatavoties.

Mācības aizņem mazāk laika un ir radošākas

“Izvēloties mājmācību, varēju salīdzināt, kā es viena ar diviem bērniem varu strādāt un kas jāizdara skolotājam ar 30 skolēniem. Protams, ir svarīgi, ka vienam no vecākiem ir pietiekami brīvs darba režīms vai viņš ir mājās, turklāt ar

pietiekamām zināšanām, lai varētu bērnam būt skolotāja vietā. Ir mammas, kas maksā arī privātskolotājam, kas vēl, piemēram, divas reizes nedēļā darbojas ar bērniem, jo ne visi vecāki var iemācīt, tas ir normāli,” vērtē mamma.

Analizējot, kā veidojas dienas ritms, bērniem esot mājmācībā, mamma atzīst, ka dienas kārtība nebija strikti noteikta, to ik pa laikam tikai pamainīja, lai visi justos labi. Parasti no rīta mamma kopā ar bērniem lasīja pasakas, stāstus, kas balstīti cilvēciskās vērtībās. Izlasīto pārrunāja, bērni to attēloja zīmējumos. Anna atceras, ka lasīja grāmatu par mežu, kas bērniem raisījis jautājumus, vai mežā ir internets, vai koki runā, vai dzīvniekiem ir skolas. Arī paši gājuši uz mežu un pētījuši, kā tas ir dabā. Bērni labprāt skatījušies arī raidījumus par dabu, kas bijuši angļu valodā, tā bagātinot arī valodas izpratni.

Kopumā tāda apzināta darbošanās mācību apguvei prasījusi vienu līdz divas stundas dienā. Mamma vērtē: “Gan mājmācībā, gan arī privātskolās novēroju, lai izpildītu nepieciešamo programmu, nepieciešams daudz mazāk laika, nekā tas ir valsts skolā. Ja valsts skolā attālinātās mācības prasīja vēl vairāk laika un izturības nekā klātienē, tad mājmācība patērēja mazāk laika un deva vairāk miera. Būtībā bērnam pietiek ar stundu dienā, kad viņš uztrenē lasīšanu vai reizināšanu un pārējā laikā var darīt to, kas aizrauj. Līdz ar to mājmācībā nepieciešamo var izdarīt koncen-

trētākā veidā sev ērtā laikā, pašiem izplānojot, kad mācībām notikt un cik ilgs laiks tām nepieciešams. Tāpat vecākiem ir iespēja redzēt, cik labi bērns tematū saprot, vairāk izskaidrot, atrodot labāko veidu, kādā bērns saprot. Turklāt, apgūstot zinības caur interesējošo, rodas lielāka vēlme mācīties.”

Pēc pieredzes mājmācībā Anna gan atzīst, ka savā ziņā vecākiem tas nav viegli, vajadzīgs atrast diezgan daudz laika, ko veltīt bērnam. Viņa vērtē, ka pirms pandēmijas ierobežojumiem situācija bija optimāla, proti, dienas pirmajā pusē visi mierīgi izdarījuši nepieciešamo, bet pēcpusdienā bērni devušies uz interešu pulciņiem. Grūtāk bijis, kad interešu izglītība vairs klātienē nebija pieejama, jo bērniem visu laiku būt mājās arī nav labākas.

Nākotnes skola

Guvusi dažādu pieredzi, Anna vērtē: “Man ir ļoti daudz pārdomu, arī par to, cik daudz nodarām bērniem pāri ar obligātajām prasībām un apjomu. Paaudzei, kas māca mūsdienu bērnus, nav pieredzes tādā tehnoloģiju pilnā pasaulē, kādā tā ir šobrīd, bet bērniem tā ir pašsaprotama. Bērni neizaug sliktāki vai nelaimīgāki, bet tieši brīvāki, radošāki, apzīnoties, kas viņi ir, kāda ir viņu būtība. Valsts izglītības sistēma ir vēsta uz to, ka sākotnēji visi mācās vienādi, bet vidusskolas un augstskolas laikā jaunais cilvēks izvēlas, ko grib studēt. Uzskatu, ka vērtīgāk ir ieguldīt bērniem pirmajos gados, lai tādējādi viņš nevis sevi pazaudē, bet iepazīst, saprot, apzinās savas

prasmes un talantus un, tos izkopjot, skaidri zina, ko tālāk vēlas apgūt, kur studēt, līdz ar to viņš ir motivēts izziņāt un darboties.”

Anna secinājusi, ka nākotnes skolai, kurai būtu jābūt jau šobrīd, būtu jākonstatē katra bērna talants, joma, kas padodas, vai tā būtu mūzika, matemātika vai sports -, un uzsvārs jāliek tieši uz tā attīstīšanu, pārējās zināšanas papildinot tikai tik, cik nepieciešams, lai noderētu dzīvē: “Ja bērns var doties uz vietu, kur var darboties jomā, kas viņu patiesi aizrauj, tad viņš arī labprāt dosies uz skolu. Saprotot, ka savas ieceres īstenošanai viņam ir svarīgi apgūt lasīšanu vai svešvalodu, viņš to arī labprāt darīs. Šis noteikti vairs nav laiks, kad tikai skolotājs zina, kā ir pareizi. Skolotājs drīzāk ir mentors, kurš palīdz bērnam attīstīt viņa talantus, piemērojot mācību procesu katram skolēnam individuāli. Ideālā skola varētu būt milzīga māja, kur bērns aiziet un sajūt, vai viņš grib, piemēram, darboties ar mālu, vai grib šodien rēķināt vai būvēt, vai iet pārgājienā. Un tad pretī ir speciālists, aizraujošs cilvēks, kurš viņam palīdz šajā jomā. Tāda ideālā skola ir manā prātā.” □

Lappusi sagatavojusi
IVETA ROZENTĀLE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds